

24. juni 2011

Rapport fra
Arbejdsgruppen om
behovet for en overbygning til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov
- set i forhold til målgrupper

---

1. Indledning

Med aftale om finansloven for 2010 aftalte regeringen og Dansk Folkeparti at nedsætte »en arbejdsgruppe med deltagelse af blandt andet relevante fagpersoner og interessenter, som frem til efteråret 2010 får til opgave at vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse«.

På den baggrund blev det i juni 2010 besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Arbejdsgruppen blev sammensat af repræsentanter for Danske Handicaporganisationer, Landsforeningen LEV, Foreningsfællesskabet Ligeværd, Ungdommens Uddannelsesvejledning og KL samt Beskæftigelsesministeriet, Finansministeriet, Socialministeriet og Undervisningsministeriet.

Arbejdsgruppens kommissorium og sammensætning fremgår af bilag 3.

Arbejdsgruppen har holdt 3 møder og et seminar.

Ifølge »Kommissorium for arbejdsgruppen om overbygning til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov» har arbejdsgruppen fået til opgave at«... *vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse, herunder kortlægge blandt andet målgruppens omfang og omfanget af eksisterende tilbud til målgruppen samt afklare, hvordan uddannelsen i givet fald ville kunne tilrettelægges og finansieres mest hensigtsmæssigt*».

Nærværende notat udgør en kortlægning af eventuelle målgruppers behov for etableringen af en overbygningsuddannelse samt en kortlægning af de eksisterende tilbud for de eventuelle målgrupper.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at det i lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er fastsat, at loven skal tages op til revision senest i folketingsåret 2011-12. Derfor bliver ungdomsuddannelsen løbende evalueret af Undervisningsministeriet. Undervisningsministeren har fremsendt skriftlige redegørelser om den løbende evaluering til Folketingets Uddannelsesudvalg i september 2008, oktober 2009 og november 2010.

2. Målgruppen for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

I henhold til § 1 i lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er formålet, at unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov opnår personlige, sociale og faglige kompetencer til en så selvstændig og aktiv deltagelse i voksenlivet som muligt og eventuelt til videre uddannelse og beskæftigelse.

Ifølge loven og bemærkningerne hertil er ungdomsuddannelsens målgruppe unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse, selv om der ydes den unge specialpædagogisk støtte.

Gruppen af andre unge med særlige behov omfatter blandt andet unge med generelle indlæringsvanskeligheder, unge med svære bevægelseshandicap, multihandicappede unge, unge med autisme, unge med ADHD eller andre psykiske lidelser samt unge med erhvervet hjerneskade.

Alle unge, der vurderes til at være omfattet af målgruppen, har et retskrav på et 3-årigt uddannelsesstilbud. Den unge kan ikke have for store funktionsnedsættelser til at få et uddannelsesstilbud.

Der er således tale om en målgruppe, der er meget bredt sammensat, med behov for meget forskellige specialiserede uddannelsesstilbud. Fra unge med meget store funktionsnedsættelser og meget begrænsede muligheder for at indgå på arbejdsmarkedet til unge, som har muligheder for at komme i beskæftigelse eller tage en videre særlig tilrettelagt uddannelse efter ungdomsuddannelsen. Det er derfor vanskeligt at forestille sig en fælles model, der vil kunne matche alle i gruppen, men nok en fælles ramme for et overbygningsforløb.

Ved lovens vedtagelse blev det vurderet, at der ville være en tilgang i ungdomsuddannelse på 1.364 elever pr. årgang og et frafald på 8 pct.

3. Fakta om målgruppen og muligheden for at kunne vurdere behovet

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov trådte i kraft den 1. august 2007.

Elevdata fra UNI-C, Statistik og Analyse, viser, at der pr. 28. februar 2010 i alt har været 3.731 elever i gang med ungdomsuddannelsen, og at 103 elever har fuldført den.

De unge, der har fuldført ungdomsuddannelsen, har været unge under 25 år, der pr. 31. juli 2007 deltog i et uafsluttet ungdomsuddannelsesforløb efter lov om specialundervisning for voksne. Efter lovens særlige overgangsordning blev ungdomsuddannelsen for disse unge afkortet med den periode, hvor de pågældende havde deltaget i ungdomsuddannelsesforløbet i henhold til lov om specialundervisning for voksne.

Af de 210 unge, der har afbrudt uddannelsen, har 20 afbrudt på grund af anden påbegyndt uddannelse.

Antallet af elever, der har gennemført ungdomsuddannelsen, og den omstændighed, at Undervisningsministeriets løbende evaluering af ungdomsuddannelsen har vist, at der på nuværende tidspunkt er meget lille viden om de unges uddannelsesbehov efter at have gennemført ungdomsuddannelsen, betyder, at der er et utilstrækkeligt erfaringsgrundlag for at vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse.¹

Det bemærkes, at lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov skal tages op til revision i folketingsåret 2011-12. På dette tidspunkt vil flere unge have fuldført ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, hvorfor det foreslås, at en endelig vurdering af behovet for at etablere en overbygningsuddannelse foretages efter revisionens arbejde, jf. afsnit 5 nedenfor.

---

¹ Danske Handicaporganisationer, Foreningsfællesskabet LigeVærd og Landsforeningen LEV mener, at en diskussion om en numerisk størrelse, der alene kan angive et behov for en overbygning til en del af målgruppen, der har gennemført en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, er forfejlet. Netop Undervisningsministeriets invitation til at inddrage Danske Handicaporganisationer, Foreningsfællesskabet LigeVærd og Landsforeningen LEV begrundes med den store indsigt i organisationernes medlemmers situation sammenholdt med den nuværende tilbudsvifte efter endt ungdomsuddannelse. Det er efter gennemgangen af tilbudsviften, der senere omtales i notatet, at organisationerne samstemmende fastholder, at der vil være en gruppe af unge, der vil ønske en overbygning, men som følge af deres handicap og funktionsnedsættelse ikke kan få dette ønske opfyldt.

4. Arbejdsgruppens kortlægning af eventuelle målgrupper

På trods af det utilstrækkelige erfaringsgrundlag med ungdomsuddannelsen har arbejdsgruppen forsøgt at kortlægge blandt andet målgruppens omfang og omfanget af eksisterende tilbud til målgruppen. Dette svarer til første fase af arbejdsgruppens opgave.²

Dette er sket på baggrund af det første møde den 7. september 2010 i arbejdsgruppen om overbygning til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, arbejdsgruppens seminar den 12. oktober 2010, hvortil der var inviteret en bredere kreds af fagfolk og aktører, samt videre drøftelser i arbejdsgruppen den 26. oktober 2010.

Ud fra møderne og seminaret har arbejdsgruppen på baggrund af de deltagende organisationers erfaring med gruppen af unge med særlige behov valgt at opstille fem typiske elevgrupper med henblik på at kunne vurdere omfanget af eksisterende tilbud for disse elevgrupper, efter at de har gennemført ungdomsuddannelsen. Hvis de afspejler de faktiske grupperinger i ungdomsuddannelsen, bemærkes det, at der ikke er grundlag for nærmere at vurdere, hvor mange elever hver gruppering rummer.

Nedenstående tabel 1 viser således de fem elevgrupper og omfanget af eksisterende muligheder for hver elevgruppe med henblik på herudfra at kunne vurdere behovet.

For uddybende bemærkninger til henholdsvis de fem elevgrupper og specificeringer af de eksisterende tilbud henvises til bilag 1.

Tabel 1. Typiske elevgrupper og eksisterende muligheder for hver elevgruppe³

Elevgrupper/ eksisterende muligheder for undervisnings- og læringstilbud	Unge med behov for et længere ung- domsuddan- nelsesforløb	Unge med behov for et praktikbaseret uddannelses- forløb	Unge med behov for en særligt tilrettelagt er- hvervsfaglig ud- dannelse	Unge der har opnået mulighed for at tage en ordinær ung- domsuddannelse	Behovet for livslang læring
Ophold på produktionsskole udbudt som indtægtsdækket virksomhed		X			
Specialundervisning for voksne skal afhjælpe en deltagers han- dicap	X	X	X	X	
Erhvervsgrunduddannelse		X	X		
Erhvervsuddannelser			X	X	
Tilrettelægge særlige forløb på					

² Danske Handicaporganisationer, Foreningsfællesskabet Ligeværd og Landsforeningen LEV anerkender ikke diskussionens præmis om, hvad der er tilstrækkeligt/utilstrækkeligt. En diskussion om behovet for en overbygning til elever med særlige forudsætninger/behov efter disse har færdiggjort deres ungdomsuddannelse må alene tage afsæt i principper om lige adgang til uddannelse og læring.

³ Det beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om personen opfylder betingelserne for at kunne gøre brug af de nævnte tilbud.

hf og gymnasiet				X	
Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU) med mulighed for specialpædagogisk støtte					X
Forberedende voksenundervisning (FVU) der giver mulighed for at forbedre læse- og skrivefærdigheder					X
Støtte til folkeoplysende voksenundervisning					X

Elevgrupper/ øvrige eksisterende muligheder for sociale og beskæftigelses- mæssige tilbud	Unge med behov for et længere ung- domsuddan- nelsesforløb	Unge med behov for et praktikbaseret uddannelses- forløb	Unge med behov for en særligt tilrettelagt er- hvervsfaglig ud- dannelse	Unge der har opnået mulighed for at tage en ordinær ung- domsuddannelse	Behovet for livslang læring
Socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt	X	X	X	X	X
Beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt	X	X	X	X	X
Aktivitets og samværstilbud efter servicelovens § 104, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt	X	X	X	X	X
Aktive tilbud til modtagere af forsørgerydelser		X	X		
Aktive tilbud til selvforsørgende		X	X		
Vejledning og opkvalificering		X	X		
Virksomhedspraktik		X	X		
Job med løntilskud til førtidspensionister		X	X		
Erhvervsrettede aktiviteter og økonomisk hjælp til personer med begrænsninger i funktionsevnen		X	X		
Tilbud til personer der ikke kan klare et job på normale betingelser		X	X		
Personlig assistance til personer med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser		X	X		
Mentorordning til personer med behov for særlig støtte		X	X		

Tilskud til hjælpemidler		X	X		
--------------------------	--	---	---	--	--

5. Samlet vurdering

Som det fremgår af tabel 1, er der for alle 5 elevgrupper en række tilbud, der vil kunne benyttes i forlængelse af ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

Som nævnt har arbejdsgruppen imidlertid ikke grundlag for at vurdere, hvor stor en andel af de elever, der følger en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, der reelt kan rummes inden for de 5 elevgrupper.

Arbejdsgruppen⁴ foreslår på denne baggrund at igangsætte et 3-årigt forsøgs- og udviklingsarbejde i perioden 2012-2014 med det formål at støtte udviklingen af forløb, der imødekommer det behov for videre uddannelse og udvikling af nye kompetencer, som en ung kan have efter en gennemført 3-årig ungdomsuddannelse for unge med særlige behov samt at høste erfaringer om behov og udviklingsmuligheder.

Forsøgs- og udviklingsarbejdet baserer sig bl.a. på input fra oplæg om forsøgs- og udviklingsarbejde, som er sendt til undervisningsministeren fra Dansk Folkeparti, jf. bilag 2. Forsøgs- og udviklingsarbejdet foreslås geografisk at dække Region Hovedstaden og Region Nordjylland, og det afgrænses til at omfatte 50 personer inden for følgende målgruppeafgrænsning: Unge udviklingshæmmede og unge med generelle indlæringsvanskeligheder, unge med udviklingsforstyrrelser, socialt belastede unge samt psykisk syge unge, idet personer med de svageste forudsætninger går forud for personer med stærkere forudsætninger.

Forsøgs- og udviklingsarbejdet skal skabe grundlag for, at der for den enkelte unge udarbejdes en individuel uddannelsesplan for overbygningsforløbet i et tæt samspil med den individuelle handleplan efter lov om social service, § 141, hvis der udarbejdes eller er udarbejdet en sådan. I praksis betyder det, at den individuelle uddannelsesplan for den unge skal udarbejdes i samarbejde med den kommunale sagsbehandler på det sociale område og/eller jobcenteret.

Det forudsættes, at sammensætningen af overbygningsforløb tager afsæt i den unges netop gennemførte ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og i størst muligt omfang hviler på de muligheder, herunder kombinationer af muligheder, der findes under den eksisterende lovgivning. Praktik i virksomheder og institutioner mv. skal indgå i uddannelsesplanen.

Omfanget af overbygningsforløb foreslås at være fuldtidsforløb på op til 2*840 timer, i alt 1.680 timer opdelt på uddannelseselementer af mindst 1 semesters varighed. De unge, der henvises til forløb i for-

⁴ Det er KL's opfattelse, at det beskrevne projekt i bilag 2 ikke bidrager med noget nyt ift. USB, men blot vil være en toårig forlængelse af USB uden reelle perspektiver. Hvis der er ressourcer til et forsøgs- og udviklingsprojekt, så bør det i stedet handle om øget inklusion og tilgængelighed i det ordinære uddannelsessystem for unge med fysiske og psykiske handicaps. Et forsøgsprojekt kunne også omfatte tilbud tilrettelagt indenfor rammerne af Lov om voksenspecialundervisning. En overbygningsuddannelse til USB, som ikke er en del af det ordinære uddannelsessystem, er formentlig i strid med hensigterne i FN's Handicapkonvention, artikel 24, som taler for et inkluderende uddannelsessystem. Endelig er det KL's opfattelse, at der ikke skal være et retskrav på videre uddannelse efter USB.

søgs- og udviklingsperioden, har ret til at trække på den individuelt tilrettelagte overbygning over hele forsøgsperioden. De unge skal således færdiggøre overbygningsforløbet senest 3 år efter, at det er påbegyndt.

Undervisningsministeriet afholder i forbindelse med forsøgs- og udviklingsarbejdet alene udgifterne til kommunernes supplerende – ud over eksisterende forpligtelser efter Beskæftigelsesministeriets -, Socialministeriets – og Undervisningsministeriets regler – udgifter til koordinering og udarbejdelse af individuelle uddannelsesplaner, herunder information og vejledning af de unge før og under overbygningsforløbet, praktikpladsopsøgende arbejde og netværksdannelse mv. samt til, at der i forsøgsperioden i meget begrænset omfang og efter godkendelse af følgegruppen kan etableres særligt tilrettelagte (del)forløb i tilknytning til eller uden for de eksisterende tilbud for ganske få af de 50 deltagere, og til kommunernes administration og dokumentation samt til afsluttende evaluering af forsøgs- og udviklingsarbejdet.

I det omfang, der indgår elementer af ordinær undervisning/uddannelse i den unges individuelle uddannelsesplan, finansieres dette efter bestemmelserne i den lovgivning, der gælder for den pågældende aktivitet.

Forsøgs- og udviklingsarbejdet forudsættes ikke at medføre yderligere merudgifter for det offentlige.

Arbejdsgruppen finder, at i det omfang, at der i ganske få tilfælde er behov for at etablere nye undervisnings- og uddannelses tilbud, skal disse primært søges etableres med udgangspunkt i lov om specialundervisning for voksne, idet tilbud efter denne lovgivning kan tilrettelægges som særlige ungdomsuddannelsesforløb.

Forsøgs- og udviklingsarbejdet forankres i Undervisningsministeriet med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer, Landsforeningen LEV, Foreningsfællesskabet Ligeværd, Ungdommens Uddannelsesvejledning, Kommunernes Landsforening, Socialministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Finansministeriet.

Der udarbejdes en afsluttende evaluering af forsøgs- og udviklingsarbejdet. Evalueringen indgår i grundlaget for en samlet vurdering af, om der er behov for etablering af yderligere uddannelses tilbud samt den nærmere sammensætning heraf, til unge, der har gennemført en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Bilag 1

1.1. Unge med behov for et længere ungdomsuddannelsesforløb

Der er en gruppe af unge, der afslutter ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, der ikke har nået de uddannelsesmål, der er formuleret i uddannelsesplanen, og som endnu ikke har opnået de mulige kompetencer til en selvstændig og aktiv deltagelse i voksenlivet.

1.2. Mulighederne i dag for denne elevgruppe.

1.2.1. Undervisnings- og læringstilbud

Ophold på produktionsskole udbudt som indtægtsdækket virksomhed

Det fremgår af § 16 i produktionsskoleloven, at produktionsskoler kan udbyde undervisning og anden aktivitet som indtægtsdækket virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 887 af 5. juli 2010.

Specialundervisning for voksne

Efter lov om specialundervisning for voksne er specialundervisning for voksne undervisning og specialpædagogisk bistand, som har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens handicap (kompenserende specialundervisning). Loven giver imidlertid også mulighed for at give tilbud om særlige ungdomsuddannelsesforløb for fx sent udviklede, jf. lovens § 1, stk. 2, og § 2, stk. 3, i bekendtgørelse om specialundervisning for voksne.

Hvis uddannelsesforløbet efter lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov ønskes forlænget ud over de 3 år, som denne lov giver kommunalbestyrelsen mulighed for, er det muligt i form af supplerende aktiviteter efter loven om specialundervisning for voksne, hvis betingelserne for et tilbud efter denne lov er opfyldt.

Hvis den unge er over 25 år og ønsker at deltage i et uddannelsesforløb svarende til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, kan der eventuelt tilrettelægges et særligt ungdomsuddannelsesforløb i henhold til loven om specialundervisning for voksne, jf. ovenfor. Men der er ikke noget retskrav på et 3-årigt forløb, og der skal ske en henvisning hertil i henhold til reglerne i loven og bekendtgørelsen om specialundervisning for voksne. Det betyder bl.a., at kommunalbestyrelsen ikke er forpligtet til at give et uddannelsesforløb på fuld tid, men alene at give et undervisningstilbud, der lever op til formålene i lov om specialundervisning for voksne.

1.2.2. Sociale og beskæftigelsesmæssige tilbud

Lov om social service

Et af formålene med lov om social service (serviceloven) er ifølge § 1, stk. 1, nr. 3 at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Desuden følger det af servicelovens § 1, stk. 2, at formålet med hjælpen efter denne lov er at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten. Det følger endvidere af servicelovens § 1, stk. 3, at hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte.

Ifølge servicelovens § 81, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen tilbyde en særlig indsats til blandt andet voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Formålet med indsatsen er ifølge servicelovens § 81, stk. 1, nr. 1-4 at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres, at forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion samt udviklingsmuligheder, at forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje og at yde en helhedsorienteret indsats med servicetilbud afpasset den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter serviceloven.

Det betyder fx, at mens nogle mennesker med handicap bor i den sædvanlige boligmasse eventuelt med støtte via en eller flere af servicelovens bestemmelser, fx socialpædagogisk bistand, så har andre behov for en særlig indrettet bolig, et botilbud til midlertidigt ophold eller et botilbud til længerevarende ophold efter serviceloven eller en almen ældre- og handicapbolig, herunder en plejebolig eller en lignende boligform. Kommunalbestyrelserne har det samlede forsyningsansvar på botilbudsområdet.

Uanset boform kan den enkelte få tilbud om socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85. Socialpædagogisk bistand skal ydes til voksne, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, og kan både ydes selvstændigt eller som et element i et samlet tilbud om bl.a. rådgivning, støtte, hjælp til pleje, behandling, ledsagelse eller træning, herunder ydelser efter fx Beskæftigelsesministeriets, Indenrigs- og Sundhedsministeriets eller Undervisningsministeriets lovgivning.

Formålet med indsatsen efter servicelovens § 85 er at styrke den enkeltes funktionsmuligheder eller at kompensere for nedsat funktionsevne, som betyder, at den enkelte ikke kan fungere optimalt i dagligdagen eller i relation til omgivelserne. Socialpædagogisk bistand skal bidrage til, at den enkelte kan skabe en tilværelse på egne præmisser. Indsatsen tager således sigte på, at den enkelte kan bevare eller forbedre sine psykiske, fysiske eller sociale funktioner.

Socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at den pågældende person kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kan også bestå af optræning af en række færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt, og kan således indgå i et rehabiliteringsforløb.

Socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kan således være målrettet udvikling og vedligeholdelse af personlige færdigheder, bl.a. med henblik på at skabe eller opretholde sociale netværk, struktur i dagligdagen mv., således at den pågældende bliver bedre i stand til at gøre brug af samfundets almindelige tilbud. For personer, der på grund af betydelig nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne reelt ikke har mulighed for at tage vare på egne interesser, kan socialpædagogisk bistand også tage sigte på, at den pågældende kan opnå og fastholde egen identitet samt opnå en mere aktiv livsudfoldelse.

Beskyttet beskæftigelse

Ifølge servicelovens § 103 skal kommunalbestyrelsen tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under folkepensionsalderen, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Målgruppen for servicelovens § 103 er personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og personer med særlige sociale problemer, som f.eks. hjemløse, sindslidende og misbrugere. Tilbuddet retter sig mod personer, som har social pension som forsørgelsesgrundlag og til personer på kontanthjælp, hvilket er forsørgelsesgrundlaget for mange unge på ungdomsuddannelsen, og starthjælp med særlige sociale problemer, som ikke kan påtage sig et ordinært arbejde eller deltage i et tilbud om aktivering eller revalidering eller opnå ansættelse i et fleksjob eller i job til førtidspensionister med løntilskud efter Beskæftigelsesministeriets regler i Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103 består i udførelsen af opgaver, der indgår som et led i en produktion af varer eller tjenesteydelser. Det kan fx bestå i udførelsen af enkle afgrænsede arbejdsfunktioner, der kan udskilles fra et mere omfattende produktionsforløb, der skal udføres i tilknytning til en produktion i en virksomhed. Det kan være montage- og pakkearbejde. Men det kan også være arbejdsfunktioner af anden art fx varetagelsen af servicefunktioner i forbindelse med kantinedrift, cafe-drift eller opgaver af kontormæssig karakter.

Aktivitets- og samværstilbud

Ifølge servicelovens § 104 skal kommunalbestyrelsen tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.

Aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 har til formål at øge den enkeltes livskvalitet i dagligdagen og retter sig især mod personer med behov for socialt samvær og aktiviteter i fællesskab. Tilbuddet kan medvirke til, at de forskellige målgrupper, som tilbuddet retter sig mod, kan få mulighed for at komme hjemmefra og deltage i sociale aktiviteter, og hvor der er mulighed for at udfolde sig sammen med andre og deltage i et socialt fællesskab. Aktivitets- og samværstilbud kan også have en vigtig funktion som et fristed, der kan give gode betingelser for personlig udvikling.

Der kan i tilknytning til et aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 etableres forskellige former for beskæftigelsesforløb og aktiveringsaktiviteter, hvor det langsigtede perspektiv kan være at fastholde et mål om en tilknytning til arbejdsmarkedet, selv om det ikke umiddelbart kan forekomme realistisk for nogle persongrupper. Da et aktivitets- og samværstilbud ikke direkte har som formål at kvalificere til arbejdsmarkedet, kan tilbuddet ikke træde i stedet for et tilbud efter Beskæftigelsesministeriets regler i Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Der er imidlertid intet til hinder for, at der i tilknytning til et aktivitets- og samværstilbud kan etableres beskyttet beskæftigelse eller særlige beskæftigelsesforløb efter servicelovens § 103.

2.1. Unge med behov for et praktikbaseret uddannelsesforløb

Der er en gruppe af unge, der afslutter ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, der kan have opnået en del kompetencer inden for de sociale, personlige og almene færdigheder, og som i løbet af uddannelsesforløbet kan være blevet afklaret og parat til at tage et praktikbaseret uddannelsesforløb, der specifikt omhandler kompetencer, der kan give muligheder for beskæftigelse uden for områderne for de generelle erhvervskompetencegivende uddannelser.

2.2. Mulighederne i dag for denne elevgruppe

2.2.1. Undervisnings- og læringstilbud

Erhvervsgrunduddannelsen

Denne gruppe unge med opnåede kompetencer fra ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov kan overvejes optaget på en erhvervsgrunduddannelse (egu), som netop er en uddannelse med stor vægt på praktik. Der henvises til bekendtgørelse af lov om erhvervsgrunduddannelse m.v.

Ophold på produktionsskole udbudt som indtægtsdækket virksomhed

Det fremgår af § 16 i produktionsskoleloven, at produktionsskoler kan udbyde undervisning og anden aktivitet som indtægtsdækket virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 887 af 5. juli 2010.

Specialundervisning for voksne

Efter lov om specialundervisning for voksne er specialundervisning for voksne undervisning og specialpædagogisk bistand, som har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens handicap (kompenserende specialundervisning). Tilbuddet om specialundervisning for voksne indgår ofte i sammenhæng med anden offentlig indsats efter fx ydelser under lovgivningen inden for beskæftigelsesområdet og det sociale- og det sundhedsmæssige område. Tilbuddet, der iværksættes af kommunalbestyrelsen, hvis betingelserne herfor er opfyldt, kan også gives parallelt med og som supplement til andre undervisningstilbud, jf. § 1, stk. 2, i bekendtgørelse om specialundervisning for voksne, hvorefter tilbuddet skal kunne medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

2.2.2. Sociale og beskæftigelsesmæssige tilbud

Aktiv beskæftigelsesindsats

Personer i målgruppen for ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov vil kunne få aktive tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, hvis de opfylder betingelserne herfor, jf. nedenfor.

Aktive tilbud til modtagere af forsørgerydelser

Hvis personerne modtager kontant- eller starthjælp, sygedagpenge eller ledighedsydelse vil der være mulighed for at give tilbud om vejledning og opkvalificering eller virksomhedspraktik efter kapitel 10 og 11 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Tilbud vil eventuelt kunne gives som revalidering, jf. nedenfor.

Der vil desuden efter en konkret vurdering kunne gives løntilskudsjob til førtidspensionister (skånejob) efter kapitel 12 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, jf. nedenfor.

Aktive tilbud til selvforsørgende

Kommunen har mulighed for efter en konkret vurdering også at give tilbud efter kapitlerne 10-12 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats til personer, der ikke er i beskæftigelse, og som ikke opfylder betingelserne for at modtage offentlig hjælp til forsørgelse. Når der er tale om tilbud til personer, der ikke er arbejdsmarkedsparete, gives det efter de regler, der gælder for ikke-arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere.

Udover tilbud efter kapitel 10-12 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats er der regler om tilbud i form af fleksjob i medfør af kapitel 13 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, personlig assistance i medfør

af kapitel 3 i lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., mentorstøtte og tilskud til hjælpemidler i medfør af kapitel 14 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og job med løntilskud til førtidspensionister i medfør af kapitel 12 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Vejledning og opkvalificering

Vejledning og opkvalificering, jf. kapitel 10 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, kan, for så vidt angår målgruppen, bestå af:

1. korte vejlednings- og afklaringsforløb og
2. særligt tilrettelagte projekter og uddannelsesforløb, herunder praktik under uddannelsesforløbet og danskundervisning. Praktikperioder kan sammenlagt højst have en varighed af 3 måneder, og hver enkelt praktikperiode kan højst have en varighed af 1 måned.

Tilbuddet om vejledning og opkvalificering skal udvikle eller afdække den lediges faglige, sociale eller sproglige kompetencer med henblik på opkvalificering til arbejdsmarkedet.

Virksomhedspraktik

Virksomhedspraktik på en privat eller offentlig virksomhed er et tilbud i medfør af kapitel 11 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats til bl.a. personer med andre problemer end ledighed, der har behov for en afklaring af beskæftigelsesmål, eller som på grund af mangelfulde faglige, sproglige eller sociale kompetencer kun vanskeligt kan opnå beskæftigelse på normale løn- og arbejdsvilkår eller med løntilskud.

Tilbuddet gives med henblik på at afdække eller optræne personens faglige, sociale eller sproglige kompetence samt at afklare beskæftigelsesmål.

Tilbuddet kan som hovedregel have en varighed på op til 13 uger, men kan efter en konkret vurdering forlænges op til 26 uger. Hvis personen herefter ud fra en konkret individuel vurdering har særligt behov for en længerevarende periode, kan perioden forlænges yderligere.

Job med løntilskud til førtidspensionister

Er der tale om en person, der er tilkendt førtidspension, er der mulighed for at få et tilbud om et job med løntilskud til førtidspensionister (skånejob) i medfør af kapitel 12 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Skånejob er job på særlige vilkår, som kan oprettes hos private og offentlige arbejdsgivere til førtidspensionister, der er under 65 år, og som ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på nedsat tid på normale vilkår.

Arbejdstiden kan enten være fuld tid eller nedsat tid.

Løn og arbejdsvilkår aftales mellem arbejdsgiver og arbejdstager i samarbejde med den faglige organisation. Der er ikke som for fleksjob krav om, at der skal udbetales overenskomstmæssig løn.

Arbejdsgiveren udbetaler lønnen til arbejdstageren, der indgår som almindelig skattepligtig indkomst. Arbejdstageren får samtidig udbetalt førtidspension. Størrelsen af førtidspensionen kan dog påvirkes af lønindtægten efter gældende regler.

Arbejdsgiveren udbetaler lønnen og får tilskuddet fra kommunen.

Revalidering

Revalidering efter lov om en aktiv socialpolitik er erhvervsrettede aktiviteter og økonomisk hjælp, der kan bidrage til, at en person med begrænsninger i arbejdsevnen fastholdes eller kommer ind på arbejdsmarkedet, således at den pågældendes mulighed for at forsørge sig selv og sin familie forbedres.

Betingelserne for at få støtte til revalidering i medfør af kapitel 6, § 46 i lov om aktiv socialpolitik er, at:

- personens arbejdsevne er begrænset af fysiske, psykiske eller sociale årsager,
- der er et erhvervmæssigt sigte med revalideringen og en realistisk mulighed for, at revalideringen kan føre til hel eller delvis selvforsørgelse,
- andre erhvervsrettede aktiviteter fx efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats er utilstrækkelige i forhold til at få personen i job.

Revalidering er således subsidiær i forhold til andre erhvervsrettede foranstaltninger. Personer, der ønsker uddannelse, omskoling eller lignende, skal derfor bruge de almindelige uddannelses- og beskæftigelsestilbud, hvis det kan bringe personen tilbage på arbejdsmarkedet.

Fleksjob

Har personen en varig og væsentligt nedsat arbejdsevne, er der mulighed for at få et tilbud om et fleksjob i medfør af kapitel 13 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Betingelsen er, at det fx via aktivering, revalidering mv. er konstateret, at personen ikke kan klare et job på normale vilkår, herunder efter de sociale kapitler i overenskomsterne.

Fleksjob kan derfor først tilbydes, når alle relevante aktiverings- og revalideringsmæssige samt andre foranstaltninger, herunder evt. forsøg på omplacering, har været afprøvet for at bringe eller fastholde den pågældende i ordinær beskæftigelse. Det gælder dog ikke, hvis det er formålsløst.

Ved ansættelse i fleksjob udbetaler arbejdsgiveren lønnen til den fleksjobansatte – som udgangspunkt overenskomstmæssig løn. Til gengæld får arbejdsgiveren et tilskud på $\frac{1}{2}$ eller $\frac{2}{3}$ af den mindste overenskomstmæssige timeløn afhængigt af den nedsatte arbejdsevne.

Ved tilrettelæggelsen af arbejdet tages hensyn til den nedsatte arbejdsevne, således at fleksjobbereren enten kan arbejde fuldt effektivt på nedsat tid eller med nedsat effektivitet på fuld tid med indlagte skånehensyn som fx pauser.

Personlig assistance

Herudover er der mulighed for at yde personlig assistance i medfør af kapitel 3 i lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., som er et tilbud til personer med en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, som har behov for særlig personlig bistand.

Den personlige assistent skal bistå personen med de praktiske arbejdsfunktioner, som følger af beskæftigelsen, og som den pågældende på grund af funktionsnedsættelsen har behov for særlig assistance til. Personen med funktionsnedsættelsen skal selv kunne udføre de indholdsmæssige opgaver.

Der kan bevilliges tilskud på op til 20 timers assistance pr. uge i gennemsnit pr. kvartal til personer, der arbejder 37 timer om ugen, men i særlige tilfælde, som fx til døv-blinde, kan der bevilliges op til 37 timer pr. uge.

Der er også mulighed for at få bevilget personlig assistance op til 20 timer ved deltagelse i efter- og videreuddannelse, hvis handicappet gør det svært eller umuligt at deltage i uddannelsesforløb uden assistance.

Mentor

Personer, der har behov for særlig støtte med henblik på, at personen kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse, kan få et tilbud om en mentor i medfør af § 78 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. For personer under 30 år, der får mentorstøtte til et ordinært uddannelsesforløb på almindelige vilkår, er det en betingelse, at den uddannelsessøgende er omfattet af en indsats efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

En mentor er en nuværende medarbejder eller en ekstern konsulent, som varetager arbejdet med at understøtte, at en person får fodfæste på arbejdsmarkedet eller en uddannelsesinstitution.

Mentorstøtten skal ligge ud over, hvad arbejdsgiveren eller uddannelsesinstitutionen sædvanligvis forventes at varetage, og mentorfunktionen skal være afgørende for aktiviteten, tilbuddet, ansættelsen eller uddannelsen.

Hjælpeidler

Hvis det er af afgørende betydning for, at en person kan deltage i et tilbud om vejledning og opkvalificering eller virksomhedspraktik i medfør af kapitel 10 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, kan der ydes tilskud til hjælpeidler i medfør af kapitel 14, § 76 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats med henblik på at understøtte, at personen kan få og deltage i tilbuddet.

Tilskud til hjælpeidler kan gives som tilskud til undervisningsmateriale, arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger. I stedet for tilskud kan hjælpeidler gives som udlån, når det i fuldt omfang tilgodeser behovet.

For tilskud til arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger gælder, at det er en betingelse, at tilskuddet er af afgørende betydning for, at personen kan deltage i tilbuddet, eller at redskabet eller indretningen kompenserer for personens eventuelle begrænsning i arbejdsevnen.

Der kan endvidere ydes tilskud til hjælpeidler i form af arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger med henblik på at fremme, at personer opnår eller fastholder ordinær ansættelse.

Det er en betingelse for at give tilskud, at det er af afgørende betydning for ansættelsen eller beskæftigelsen i egen virksomhed, eller at redskabet eller arbejdspladsindretningen kompenserer for personens evt. begrænsning i arbejdsevnen.

Serviceoven

Mulighederne efter serviceloven for denne gruppe afhænger af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov. Der henvises til afsnit 1.2.2. ovenfor.

3.1. Unge med behov for en særlig tilrettelagt erhvervsfaglig uddannelse

Der er en gruppe af unge, der afslutter ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, og som her-efter er blevet afklaret og parat til at tage en særlig tilrettelagt erhvervsfaglig uddannelse af en længere varighed.

3.2. Mulighederne i dag for denne elevgruppe

3.2.1. Undervisnings- og læringstilbud

Erhvervsuddannelse

De unge, som både er afklaret og parat til et erhvervskompetencegivende uddannelsesforløb, kan optages i en erhvervsuddannelse (eud) eventuelt med henblik på en særligt tilpasset individuel uddannelse, jf. § 15, stk. 3, i lov om erhvervsuddannelser.

Erhvervsuddannelserne (eud) indeholder meget differentierede uddannelsesforløb, der er rettet mod en lang række meget forskelligartede jobfunktioner, som stiller meget forskelligartede kompetencekrav til deres udøvere. Uddannelserne findes dels som generelle regulerede uddannelser, dels som individuelt tilrettelagte uddannelser. Individuel tilrettelæggelse kan være begrundet i elevens forudsætninger og skal altid være knyttet til et konstateret behov for erhvervsfaglige kvalifikationer i en eller flere virksomheder, som skal indgå uddannelsesaftale med eleven.

Unge med særlige behov, som har de personlige og faglige muligheder for at gennemføre en given erhvervsuddannelse, skal tilbydes støtte efter reglerne i bekendtgørelse om specialpædagogisk støtte under erhvervsuddannelser mv., jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1 og § 29 i lov om erhvervsuddannelser. Støtten skal sikre, at eleverne kan opfylde uddannelsens mål på grundlag af deres særlige uddannelsesforudsætninger (§ 2), og støtten er et individuelt tilskud (supplement) til den almindelige undervisning på skole eller i praktik (§ 3). Skolen afholder udgifterne (§ 5).

Skolen kan søge støtte hertil, jf. bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser mv., men den specialpædagogiske støtte er ikke betinget heraf. Kriterierne for, at skolen kan opnå støtte, beskrives nedenfor:

Undervisningsministeriet yder specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelser i henhold til bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser mv. Støtteformen er til målgruppen primært støttetimer med faglig støttelærer, praktisk hjælp og hjælpemidler i det omfang, der vurderes at være behov herfor.

Støttetimer med faglig støttelærer er undervisning med udgangspunkt i pensum med det formål, at den studerende udvikler strategier, der støtter indlæring og fastholdelse heraf via faglig sparring og vejledning. Der er tale om en pædagogisk assistance, som skal imødekomme elevernes særlige behov med henblik på at gøre deres læring af pensum mere effektiv.

Støtteformen praktisk hjælp har til formål at støtte eleven i fx planlægning af lektielæsning og fremmøde til timerne, når eleven er på uddannelsesstedet. Der finder en individuel vurdering af støttebehovet sted.

Der kan ydes støtte til individuelt tilpassede hjælpemidler i de tilfælde, hvor det vurderes, at elevens vanskeligheder herigennem kan kompenseres.

Tildeling af specialpædagogisk støtte kan kombineres med tilbud om social, personlig eller psykologisk rådgivning, samt at kontaktlærere og mentorer stilles til rådighed jf. Hovedbekendtgørelsens § 53 (bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser m.v.).

Specialundervisning for voksne

Efter lov om specialundervisning for voksne er specialundervisning for voksne undervisning og specialpædagogisk bistand, som har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens handicap (kompenserende specialundervisning). Tilbuddet om specialundervisning for voksne indgår ofte i sammenhæng med anden offentlig indsats efter fx ydelser under lovgivningen inden for beskæftigelsesområdet og det sociale - og det sundhedsmæssige område. Tilbuddet, der iværksættes af kommunalbestyrelsen, hvis betingelserne herfor er opfyldt, kan også gives parallelt med og som supplement til andre undervisningstilbud.

3.2.2. Sociale og beskæftigelsesmæssige tilbud

Aktiv beskæftigelsesindsats

Der henvises til afsnit 2.2.2.

Servicebogen

Mulighederne efter servicebogen for denne gruppe afhænger af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov. Der henvises til afsnit 1.2.2. ovenfor.

4.1. Unge, der har opnået mulighed for tage en generel ungdomsuddannelse

Der er en gruppe af unge, der afslutter ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, og som gennem dette forløb kan have opnået et kompetenceniveau, der giver muligheder for at påbegynde og gennemføre en generel uddannelse. Det er her naturligvis forudsat, at det opnåede kompetenceniveau ikke blev vurderet som muligt ved visitationen til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, da den unge i så fald skulle have påbegyndt en generel uddannelse og ikke en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

4.2. Mulighederne i dag for denne elevgruppe

4.2.1. Undervisnings- og læringstilbud

Erhvervsuddannelserne

De unge, som både er afklaret og parat til et erhvervskompetencegivende uddannelsesforløb, kan optages i en erhvervsuddannelse (eud) eventuelt med henblik på en særligt tilpasset individuel uddannelse, jf. § 15, stk. 3, i lov om erhvervsuddannelser.

Erhvervsuddannelserne (eud) indeholder meget differentierede uddannelsesforløb, der er rettet mod en lang række meget forskelligartede jobfunktioner, som stiller meget forskelligartede kompetencekrav til deres udøvere. Uddannelserne findes dels som generelle regulerede uddannelser, dels som individuelt tilrettelagte uddannelser. Individuel tilrettelæggelse kan være begrundet i elevens forudsætninger og skal altid være knyttet til et konstateret behov for erhvervsfaglige kvalifikationer i en eller flere virksomheder, som skal indgå uddannelsesaftale med eleven.

Unge med særlige behov, som har de personlige og faglige muligheder for at gennemføre en given erhvervsuddannelse, skal tilbydes støtte efter reglerne i bekendtgørelse om specialpædagogisk støtte under erhvervsuddannelser mv., jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1 og § 29 i lov om erhvervsuddannelser. Støtten skal sikre, at eleverne kan opfylde uddannelsens mål på grundlag af deres særlige uddannelsesforudsætninger (§ 2), og støtten er et individuelt tilskud (supplement) til den almindelige undervisning på skole eller i praktik (§ 3). Skolen afholder udgifterne (§ 5).

Skolen kan søge støtte hertil, jf. bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser mv., men den specialpædagogiske støtte er ikke betinget heraf. Kriterierne for, at skolen kan opnå støtte, beskrives nedenfor:

Undervisningsministeriet yder specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelser i henhold til bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser mv. Støtteformen er til målgruppen primært støttetimer med faglig støttelærer, praktisk hjælp og hjælpemidler i det omfang, der vurderes at være behov herfor.

Støttetimer med faglig støttelærer er undervisning med udgangspunkt i pensum med det formål, at den studerende udvikler strategier, der støtter indlæring og fastholdelse heraf via faglig sparring og vejledning. Der er tale om en pædagogisk assistance, som skal imødekomme elevernes særlige behov med henblik på at gøre deres læring af pensum mere effektiv.

Støtteformen praktisk hjælp har til formål at støtte eleven i fx planlægning af lektielæsning og fremmøde til timerne, når eleven er på uddannelsesstedet. Der finder en individuel vurdering af støttebehovet sted.

Der kan ydes støtte til individuelt tilpassede hjælpemidler i de tilfælde, hvor det vurderes, at elevens vanskeligheder herigennem kan kompenseres.

Tildeling af specialpædagogisk støtte kan kombineres med tilbud om social, personlig eller psykologisk rådgivning, samt at kontaktlærere og mentorer stilles til rådighed jf. Hovedbekendtgørelsens § 53 (bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser m.v.).

For denne elevgruppe vil der efter omstændighederne kunne blive tale om både generelle og individuelle erhvervsuddannelser.

Hf og gymnasiet

Kurssets leder kan for hf-uddannelsen i helt særlige tilfælde tilrettelægge det 2-årige forløb over 3 år. Denne mulighed gælder også i henhold til gymnasieloven, hvor rektor i helt særlige tilfælde kan tilrettelægge det 3-årige forløb over 4 år.

Hf-uddannelsen tilrettelagt som enkeltfagsundervisning kan tages over flere år og tilrettelægges, så den tager hensyn til kursistens særlige behov for længere tid til at gennemføre uddannelsen.

Undervisningsministeriet yder tilskud til specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelser i henhold til bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser mv. Støtteformen er til målgruppen primært støttetimer med faglig støttelærer, praktisk hjælp og hjælpemidler i det omfang, der vurderes at være behov herfor.

Der gennemføres for øjeblikket (sats)puljefinansierede forsøg i stx med 3-årige forløb for aspergere. Uddannelsestiden er således ikke forlænget i forhold til ordinære forløb.

I 2007 fik Undervisningsministeriet bevilget 10 mio. kr. fra satspuljen til treårige stx-forløb på forsøgsbasis for gymnasieelever med Aspergers syndrom. I august 2007 blev der igangsat en forsøgsklasse på Høje-Taastrup Gymnasium. Yderligere to forsøg blev igangsat pr. 1. august 2008 på Høje-Taastrup Gymnasium og på Paderup Gymnasium. En rapport fra Danmarks Evalueringsinstitut viser, at elever med bl.a. Aspergers syndrom har gennemført gymnasiet og er fagligt stærke i flere fag. Det kan tilføjes, at man har gennemført forsøgene uden dispensationer.

Da der ikke inden for satspuljebevillingen var midler til yderligere forsøg med særlige hold for aspergerelever, blev der på Undervisningsministeriets forsøgs- og udviklingsbudget for 2009 afsat i alt 5 mio. kr. til videreførelse af forsøg i 2009 med opstart af én ny 1.g-klasse på Høje-Taastrup Gymnasium og på Paderup Gymnasium i Randers.

Ønsket om dels en større geografisk spredning af tilbuddet og dels mulighed for forsøg også på hf var baggrunden for, at der på finansloven for 2010 blev afsat 10 mio. kr. til at igangsætte en ny udvidet forsøgsrunde med start af fire klasser i skoleåret 2010/2011. Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium fik tilskud til endnu én ny 1. g-klasse, ligesom Aalborg Katedralskole fik tilskud til opstart af et toårigt hf-forløb. Midtfnys Gymnasium fik tilskud til et treårigt stx-forløb med et tilknyttet botilbud. Dette forløb er dog af praktiske grunde udskudt til start 1. august 2011.

I tre år har Herning HF og VUC udbudt en 3-årig HF for unge med Aspergers syndrom. Dette tilbud finansieres gennem kommunalt tilskud.

Til deltagelse i den almindelige undervisning på lige vilkår med elever/kursister uden funktionsnedsættelse er der desuden mulighed for at søge specialpædagogisk bistand efter bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser m.v.

Specialundervisning for voksne

Efter lov om specialundervisning for voksne er specialundervisning for voksne undervisning og specialpædagogisk bistand, som har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens handicap

(kompenserende specialundervisning). Tilbuddet om specialundervisning for voksne indgår ofte i sammenhæng med anden offentlig indsats efter fx ydelser under lovgivningen inden for beskæftigelsesområdet og det sociale - og det sundhedsmæssige område. Tilbuddet, der iværksættes af kommunalbestyrelsen, hvis betingelserne herfor er opfyldt, kan også gives parallelt med og som supplement til andre undervisningstilbud.

4.2.2. Sociale og beskæftigelsesmæssige tilbud

Serviceoven

Mulighederne efter serviceloven for denne gruppe afhænger af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov. Der henvises til afsnit 1.2.2. ovenfor.

5.1. Behovet for livslang læring

For alle grupper af unge, der har færdiggjort en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, kan der formuleres et behov for livslang læring. Det vil sige, et generelt behov for at kunne deltage i opkvalificerende uddannelse gennem hele voksenlivet.

5.2. Muligheder i dag for denne elevgruppe

5.2.1. Undervisnings- og læringstilbud

Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU)

For beskæftigede i denne målgruppe gælder det ligesom for andre voksne, at de kan komme på AMU, hvis de har behov for det i forbindelse med deres arbejde. På AMU-området er der muligheder for specialpædagogisk støtte (SPS). Der er afsat midler på finansloven til en forsøgsordning vedrørende forbedring af handicappedes vilkår på AMU-uddannelser til godkendte udbydere. Midlerne administreres af Undervisningsministeriet. Bevillingen kan anvendes til fortsat at forbedre de handicappedes mulighed for at deltage i undervisningen ved udvikling og anskaffelse af kompenserende undervisningsmaterialer og -udstyr.

Forberedende voksenundervisning (FVU)

Formålet med Forberedende voksenundervisning (FVU) er at give voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder i læsning og skrivning (FVU-læsning) samt talforståelse, regning og basal matematik (FVU-matematik). Dette sker med henblik på videre uddannelse og for at styrke voksnes forudsætninger for aktiv medvirken i alle dele af samfundslivet.

Begge fag er trindelte og afsluttes med et færdighedsniveau, der svarer til almen voksenuddannelse niveau F.

FVU er for voksne, der er fyldt 18 år, og som har forudsætninger for at følge undervisningen med udbytte. Ved optagelse vurderes det indledningsvis, om FVU skønnes at være det rette tilbud. I givet fald skal ansøgeren gennemføre en obligatorisk test. På baggrund af testresultat og den indledende vurdering træffer uddannelsesinstitutionen afgørelse om optagelse på FVU og om trinindplacering.

Unge under 18 år kan optages hvis:

- FVU følges i kombination med uddannelse under lov om arbejdsmarkedsuddannelse

- FVU følges som et virksomhedsrettet tilbud, og den unge er ansat på virksomheden
- FVU følges på Uddannelsesinstitutioner under Kriminalforsorgen.

For så vidt unge med særlige behov opfylder ovennævnte adgangsforsættninger, kan de optages på FVU på lige fod med alle andre.

Folkeoplysningsloven

I forhold til undervisning inden for et bestemt interesseområde, fag eller emne kan der henvises til mulighederne efter lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven), hvorefter aftenskoler og oplysningsforbund tilbyder folkeoplysende voksenundervisning, som er undervisning, studiekredse, foredragsvirksomhed, debatskabende aktiviteter og fleksible tilrettelæggelsesformer, hvortil der er knyttet deltagerbetaling.

Den enkelte aftenskole træffer selv beslutning om bl.a. deltagerbetaling, om valg af emner og tilrettelæggelsesform, om kursustlængde og om antal deltagere på det enkelte hold.

Kommunalbestyrelsen yder tilskud og anviser lokaler til den folkeoplysende voksenundervisning. Der skal tages særlige hensyn til undervisning mv. for voksne med særlige behov i relation til undervisningens tilrettelæggelse. I folkeoplysningslovens § 11 er der for deltagere med handicap i relation til undervisning i et konkret emne fastsat særlige tilskuds- og afregningsregler, der gør det muligt for aftenskolerne at tilbyde disse deltagere undervisning på mindre hold, hvor der kan tages de nødvendige hensyn til handicappet samtidig med, at niveauet for handicappedes egen brugerbetaling kan holdes på et rimeligt niveau. Kommunalbestyrelsen kan således beslutte, at der ydes supplerende tilskud til udgifter til aflønning m.v. af ledere og lærere inden for den folkeoplysende voksenundervisning for deltagere med handicap i relation til undervisningen i et konkret emne, og kommunalbestyrelsens samlede tilskud for deltagere med handicap i relation til undervisning i et konkret emne må ikke overstige 8/9 af lønudgifterne i forbindelse med denne undervisning.

5.2.2. Sociale og beskæftigelsesmæssige tilbud

Serviceoven

Mulighederne efter serviceloven for denne gruppe afhænger af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov. Der henvises til afsnit 1.2.2. ovenfor.

Bilag 2

Model projekt

”Overbygning til den særlige ungdomsuddannelse for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov”

Målsætningen for et modelprojekt / pilotprojekt.

Målsætningen er at indhøste erfaringer med hvordan en overbygningsuddannelse kan se ud til unge der har taget en ungdomsuddannelse efter Lov om ungdomsuddannelse for unge med udviklingshæmning og andre unge med særlige behov. Målsætningen med overbygningsuddannelsen er at den skal bygge videre på principperne for den særlige ungdomsuddannelse, herunder princippet om at man ikke kan have et for fagligt eller personligt lavt niveau, men derimod kan have for mange ressourcer. Hvordan sikre man i en overbygningsuddannelse, at optaget så og sige sker fra bunden? Hvorledes sikres det at overbygningsuddannelsen kun kommer i anvendelse når ingen andre muligheder eksisterer? Et pilotprojekt vil skabe et erfaringsgrundlag der kan hjælpe med til afdækning af afgrænsnings- og indholds-spørgsmål, ligesom et pilotprojekt vil give nogle indikationer af den forventede målgruppes størrelse.

Målgruppen for pilotprojektet.

I beskrivelse af målgruppe er det vigtigt at der kommer et klart fokus på adgangskravet. Adgangskravet er således formuleret, at intet menneske kan have for svage forudsætninger for at kunne deltage, derimod kan man som menneske have for mange forudsætninger til at gøre brug af dette overbygningstilbud. Der er med andre ord tale om et omvendt adgangskriterium – dermed videreføres intentionerne fra Lov om ungdomsuddannelse for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov.

Herudover vil adgangskravet til overbygningsuddannelsen være at:

- Den unge har gennemført en ungdomsuddannelse for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov
- Ungdommens uddannelsesvejledning skal sandsynliggøre at ingen af de andre uddannelsesstilbud, såsom EGU, produktionsskole, voksen lærling mv. kan finde anvendelse.
- I dokumentationen forudsættes det at Ungdommens Uddannelsesvejledning ligeledes har afdækket om særlige tilrettelagte forløb med en ekstra indsats af specialpædagogisk bistand ville være i stand til at hjælpe den unge igennem et ordinært uddannelsesforløb.

Målsætningen er at målgruppen begrænses mest muligt, da det ordinære uddannelsessystem til stadighed skal fastholdes på deres forpligtelse til at være mangfoldigt og inkluderende. Der opstår altid en risiko, for at flere ekskluderes fra det ordinære når der etableres særlige tilbud for mennesker med særlige behov.

Opbygning af uddannelsesforløbet.

Det helt centrale i overbygningsuddannelsen er at den tager afsæt i ungdomsuddannelsen, men i form og indhold skal overbygningen være anderledes. Ønsket med overbygningsuddannelsen er således ikke blot at tilbyde mere af det samme på samme måde, men noget nyt i et andet regi og med et andet fokus og indhold.

Overbygningsuddannelsen skal tage afsæt i det enkelte menneskes behov.

I en erkendelse af at hovedparten af de forventede brugere af en overbygningsuddannelse til ungdomsuddannelsen til unge med særlige behov også vil have behov for en lang række sociale foranstaltninger

så som boinstitutioner, bofællesskab, hjemmevejledning, aktivitets- og samværstilbud, beskyttede værkstedstilbud eller beskæftigelsesmæssige foranstaltninger via LAB loven, er det vigtigt at overbygningsuddannelsen skaber en reel kobling mellem uddannelsesbehovet, de sociale initiativer og beskæftigelsesmæssige foranstaltninger. Derfor skal der i den individuelle uddannelsesplan for overbygning være et tæt samspil med den individuelle handleplan efter Lov om Social service § 141. I praksis betyder det at Ungdommens uddannelsesvejleder ikke længere alene kan udarbejde den individuelle uddannelsesplan med den unge. Udarbejdelsen skal foregå i et samarbejde mellem Ungdommens Uddannelsesvejledning, den kommunale socialfaglige og den kommunale beskæftigelsessektion alt efter hvilke sektorer den unge har behov for er i spil. Således sikres der overensstemmelse mellem de uddannelsesmæssige tiltag og de beskrevne mål i den individuelle handleplan efter serviceloven og eventuelle revalideringsforløb.

Indhold i overbygningsuddannelsen.

Indholdet i uddannelse skal tage sigte på at gøre den unge bedst muligt i stand til at leve et liv så nær det normale som overhovedet muligt. Hvad det betyder, vil afhænge af den enkelte borger. For nogle vil det være et spørgsmål om at lære at flytte hjemmefra, lære at være med i et bofællesskab, benytte alment fritidstilbud i kommunen – mens det for andre vil være en videreudvikling af kommunikationsfærdigheder, begyndende med 0-1 kontakter over elektronisk talesyntese til rolltalk enheder, mens det for endnu andre kan være at lære at begå sig samt udvikle en faglig orienteret profil på en arbejdsplads.

Varigheden af overbygningen til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

Målet med overbygningsuddannelsen er at skabe en ligestilling mellem borgere med få personlige ressourcer og andre unge. Hovedparten af den danske ungdom har adgang til et ungdomsuddannelses tilbud. De vil i stor udstrækning kunne læse videre, tage en faglig overbygning eller opnå efteruddannelse på virksomheder. Den mulighed har målgruppen ikke, ligesom de forventeligt i voksenlivet ikke vil have adgang til en efteruddannelse, da deres funktionsniveau ikke matcher AMU, EGU, VUC mv., det er derfor nødvendigt at sikre denne gruppe de bedste forudsætninger for at opnå så mange kompetencer som muligt. Behovet for personlig kompetenceudvikling herunder større selvindsigt og evne til at træffe beslutninger og valg i hverdagen er væsentligt og samfundsmæssigt vil en opkvalificering af borgeren også være af betydning. Jo mere selvhjulpen man kan gøre en borger jo mindre træk vil der være på samfundsudgifter.

Omfanget af overbygningsuddannelsen foreslås at være 2*840 timer i alt 1.680 timer. Den unge der lever op til de angivne kvalifikationskrav, har retten i op til 5 år efter godkendelse til at trække på den individuelt tilrettelagte overbygning. Overbygningsuddannelsen til ungdomsuddannelsen for unge udviklingshæmmede og andre med særlige behov skal mindst foregå som uddannelseselementer af 1 semesters varighed altså 420 timer.

Målgruppens størrelse.

Ved overslag over den forventede målgruppes størrelse, er det nødvendigt at kigge på afgrænsningskriterierne og det ordinære uddannelsessystems evne til inklusion. Jo mere inkluderende det ordinære uddannelsessystem er jo mindre vil den potentielle målgruppe være. Der er således intet ønske om at skabe en ny uddannelsesmulighed for borgere der allerede har adgang eventuel med massiv specialpædagogisk støtte. Der er i dag ca. 3.450 borgere der benytter Lov om Ungdomsuddannelse for unge udviklingshæmmede og andre med særlige behov. De 3.450 borgere fordeler sig med

Type af handicap	Faktisk antal	Tilgang pr. år
Udviklingshæmmede mv.	1.725	575
Udviklingsforstyrrelser	759	253
Social belastede	207	69
Psykisk syge	138	46

I beskrivelsen af de forskellige gruppers forventelige omfang i den nye overbygningsuddannelse, er det nødvendigt at se på hvilke tilbud der eksisterer. Der kan således ikke gives et eksakt billede af gruppens størrelse. Ved en vurdering af de ordinære tilbud som findes i tillæg til ungdomsuddannelsen for unge med udviklingshæmning og andre unge med særlige behov, må det antages at gruppen af elever til en overbygningsuddannelse vil være væsentlig mindre end gruppen på ungdomsuddannelsen, men om det er 1/3 eller 1/2 afgøres af hvem man spørger og hvordan man spørger.

Forsøgsprojekt

For at indhøste erfaringer omkring behov og udviklingsmuligheder igangsættes der et udviklingsforsøg der geografisk dækker Region Hovedstaden og Region Nordjylland. Udviklingsforsøget begrænses til at omfatte 50 borgere, inden for den beskrevne målgruppeafgrænsning.

Forsøgsprojektet kører over 3 år, hvorefter resultaterne evalueres.

Forsøgsprojektet forankres i Undervisningsministeriet med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra Danske Handicaporganisationer, Landsforeningen LEV, Foreningsfællesskabet Ligeværd og Kommunernes Landsforening.

I forsøgsperioden afholdes omkostningerne af Staten.

Bilag 3

Arbejdsgruppen kommissorium og sammensætning

Arbejdsgruppens kommissorium

Af Finanslovsaftalen for 2010 fremgår af afsnittet ”Overbygning til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov”, at:

”Den særlige ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er et tilbud til unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, der ikke har mulighed for at gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse med specialpædagogisk støtte. Med aftalen om kommunernes økonomi for 2009 blev der aftalt et løft af området på 150 mio. kr. årligt fra 2008.

Der nedsættes en arbejdsgruppe med deltagelse af blandt andet relevante fagpersoner og interessenter, som frem til efteråret 2010 får til opgave at vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse, herunder kortlægge blandt andet målgruppens omfang og omfanget af eksisterende tilbud til målgruppen samt afklare, hvordan uddannelsen i givet fald ville kunne tilrettelægges og finansieres mest hensigtsmæssigt.”

Regeringen nedsætter på denne baggrund en arbejdsgruppe med følgende opgaver:

- At kortlægge målgruppens omfang
- At kortlægge omfanget af eksisterende tilbud til målgruppen
- At vurdere behovet for at etablere en overbygning til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

Hvis det på denne baggrund vurderes, at der er behov for etablering af en overbygning til ungdomsuddannelsen, skal arbejdsgruppen:

- Fremlægge forskellige forslag til, hvordan en overbygningsuddannelse i givet fald kan tilrettelægges mest hensigtsmæssigt, herunder vurdere omkostningerne forbundet med de forskellige forslag
- Fremlægge forslag til, hvordan en overbygningsuddannelse i givet fald kan finansieres mest hensigtsmæssigt, herunder inddrage relevante udgiftselementer for stat, kommuner og den enkelte borger i form af fx forsørgelse, boligforhold og befordring for deltagerne på en overbygningsuddannelse, særlige undervisningsmidler og anden specialpædagogisk bistand m.v.
- Overveje og tilkendegive, om arbejdsgruppens forslag giver anledning til, at de gældende lovgivningsmæssige rammer bør søges ændret og hvordan.

Organisering

Undervisningsministeriet varetager formandskabet for og sekretariatsbetjening af arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen sammensættes i øvrigt med:

1 repræsentant for KL

1 repræsentant for Ungdommens Uddannelsesvejledning

1 repræsentant for Danske Handicaporganisationer

1 repræsentant for Landsforeningen LEV – udvikling for udviklingshæmmede

1 repræsentant for Foreningsfællesskabet Ligeværd

1 repræsentant for Socialministeriet

1 repræsentant for Beskæftigelsesministeriet
1 repræsentant for Finansministeriet.

Arbejdsgruppen vil i arbejdet løbende inddrage relevante fagpersoner og aktører samt tage kontakt til skoleforeninger, interesseorganisationer, arbejdsmarkedets parter m.fl.

Tidsplan

Arbejdsgruppen skal afslutte arbejdet inden udgangen af december 2010.

Arbejdsgruppens medlemmer

Steffen Jensen, Undervisningsministeriet (formand), fra 1. marts 2011
Jacob Hess, Undervisningsministeriet (formand), indtil 1. marts 2011
Jan Bauditz, KL,
Leif Pedersen, Lederforsamlingen af UU-centre,
Signe Højsteen, Danske Handicaporganisationer,
Dan R. Schimmell, LEV,
Bodil Vibe Rasmussen, Foreningsfællesskabet Ligeværd,
Ilse Dickmeiss, Beskæftigelsesministeriet, indtil den 13. januar 2011
Camilla Behrend, Beskæftigelsesministeriet, fra den 13. januar 2011
Mads Peter Steensen Jacobsen, Finansministeriet indtil den 1. februar 2011
Matthias Lodahl Christensen, Finansministeriet, fra den 1. februar 2011,
Line Krabbe, Socialministeriet, indtil 1. juni 2011
Jette Jacobsen, Socialministeriet, fra den 1. juni 2011.